

românească", motivat și definit de marile realizări ale artei spectacolului, recunoscut în confruntări și dezbateri internaționale.

Explicația acestei impetuoase afirmări o deduc din faptul că teatrul românesc își revendică, pe de o parte, cu justificată mândrie, marile sale tradiții, iar pe de altă parte este permanent receptiv la tot ceea ce e nou și autentic în arta modernă. Și nu o dată și-a demonstrat disponibilitatea, capacitatea inovatoare, dând relief și autenticitate valorilor literare existente în piese, în viziuni interpretative-actoricești, regizorale, scenografice — originale, din perspectivă contemporană. De altfel, ceea ce e relevant în teatrul românesc — subliniat adesea de publicul și de presa din străinătate — este această superioară sinteză dintre tradiție și inovație, la care contribuie calitatea și valoarea artei interpretative: marea varietate a talentelor actoricești și a personalităților regizorale mereu preocupate de realizarea unității spectacolelor prin mijloace de cea mai acută expresivitate.

Trăim într-o lume a schimburilor de tot felul. Între acestea, schimburile culturale ocupă desigur un loc important. În ceea ce ne privește, experiența Teatrului „Matei Millo“ are o anumită particularitate. În sensul că, schimburile de spectacole pe care-l facem anual cu Teatrul „Steria Popovici“ din Virșeț (Iugoslavia) au mai mult decât atributele unor simple turnee. Sînt relații foarte strînse de colaborare prietenească, incluzînd nu numai spectacolele propriu-zise, ci și consultările reciproce în privința repertoriului, dezbateri pe marginea pieselor, spectacolelor, modalităților regizorale și a eficacității lor. Se asigură astfel un transfer util de informații și de experiență.

Arta nu cunoaște, sau poate să depășească, barierele de limbă. Repertoriul pe care l-am jucat la Virșeț, Belgrad, Niș și în alte localități iugoslave — *Io, Mircea Uoevod, Tache, Ianke și Cadir, Insula, Micul infern, Madame Sans-Gêne, Troienele* — au vorbit elocvent despre calitatea artei interpretative a teatrului, și, o spun cu modestie, au o făcut o bună propagandă teatrului românesc. De asemenea, cred că au contribuit la o mai bună cunoaștere în țara prietenă a câtorva lucrări dramatice românești. Ultimele două spectacole, din cele enumerate mai sus, le-am jucat într-o competiție tacită, dar nu fără urmări, cu cele aflate de asemenea în repertoriul Teatrului de Dramă din Belgrad.

Și dacă colegii belgrădeni au recunoscut ritmul viu, alert, pe care l-am imprimat noi montării cu *Madame Sans-Gêne*, sau amploarea tragică a *Troienelor*, noi am constatat calitatea unor soluții regizorale, o anumită austeritate a mijloacelor folosite și mai ales foarte buna tehnică și măiestrie individuală a interpreților lor.

Publicul a primit, cum era de așteptat, cu un deosebit interes spectacolele noastre, ne-a înconjurat cu simpatie și admirație, succesul fiind consemnat elogios de presă și atestat prin repetarea invitațiilor de a juca pe scenele altor teatre iugoslave. În plus, Teatrul din Virșeț dorește să înființeze acum și o secție română, solicitîndu-ne sprijinul. E elocvent ?

Gheorghe Leahu

IMPORTANT PENTRU NOI — SA FIM NOI ÎNSINE

Sîntem tot timpul tentați (unii dintre noi) să credem în extreme. Citim o colecție de aprecieri apărute în presa străină și declarăm că teatrul românesc se situează pe primele locuri din Europa. Auzim câteva păreri exprimate la seminarul I.T.I. ținut la București și sîntem gata să credem că teatrul românesc e valoros, dar rămas cu un secol în urmă.

Sînt convins însă că afirmațiile categorice nu exprimă decît incertitudine, nesiguranță. Din contactele necesare cu mișcarea teatrală internațională, am înțeles că ceea ce este important pentru noi este să fim noi înșine, deoarece teatrul pe care îl facem la un moment dat se adresează unui anumit popor — într-un stadiu bine determinat de dezvoltare economică, politică, socială. Numai înțelegînd aceasta vom putea fi și moderni și originali — în sensul de inimitabili.

Să facem teatru ca la Living sau ca Grotowski sau ca pe Off Broadway nu interesează pe nimeni, pentru că sint convins că ei îl fac mai bine.

Perspectivile care se deschid teatrului românesc, în afirmarea sa în continuare, într-un context internațional, vor fi acelea care țin nu de valoarea certă a unor anumiți creatori, — ci de o gândire teatrală *specifică*.

Mă refer la acel ceva specific care ne aparține, pe care noi îl cunoaștem mai bine și știm deci să-l realizăm mai bine decât oricare alții.

Valeriu Moiseșcu

DORESC UN TEATRU DISPONIBIL LA DIALECTICA VREMII...

O dovadă eficientă a valorilor potențiale de afirmare ale teatrului nostru în context mondial mi se pare a fi în cazul Naționalului din Cluj cea de a doua invitație pe care am primit-o în Italia. După prima noastră ieșire la Arezzo, în urmă cu un an, am fost solicitați la un mare turneu în cadrul Săptămânii culturii românești la Prato și Florența, urmat de o nouă invitație cu un spectacol ce-l pregătesc în momentul de față. Am constatat că publicul italian e extrem de receptiv în fața diversității modalităților noastre regizorale. Din discuțiile avute cu diverși specialiști în teatru am reținut că i-a interesat în egală măsură spectacolele lui Esrig, Pintilie, Ciulei ca și al meu, reținând montări văzute de-a lungul câtorva ani.

Cred că, adesea ne subevaluăm posibilitățile pe teren internațional, că avem o anumită timiditate față de ceea ce numim mișcarea teatrală mondială. Am putea face o uriașă propagandă țării noastre prin teatrul pe care-l jucăm. O facem în prea mică măsură. Spre deosebire de cinematografia noastră, neluată în seamă sau chiar atacată în ieșirile internaționale, teatrul românesc a devenit o noțiune valorată cu acoperire în conținut: la ora actuală nume ca cele ale lui Ciulei, Esrig, Pintilie, Beligan înseamnă ceva „pe piața internațională”. Din experiența mea cu teatrele din diverse țări europene am constatat o depărtare a publicului de teatru — fenomen ce se întâmplă și pe meleagurile noastre, cu o nuanțare: acolo, categoric, publicul nu vine la spectacolele noastre. Lumea vine la marile montări, la marile spectacole. În Occident, scena este în adevăr terenul unei lupte înverșunate și strînse, între teatrul prost și teatrul bun. În marele val al contestărilor, care a cuprins azi lumea manifestărilor artistice în Occident, teatrul dăinuie, căci această artă indispensabilă oamenilor nu poate fi și nu va fi niciodată contestată ca atare.

Prin ce au interesat spectacolele noastre publicul italian? Festivalul de la Arezzo a avut un caracter experimental și uneori diletant; în ciuda unor idei noi impetuos vehiculate și, în afara unui spectacol excepțional de pantomimă, festivalul ca atare nu a adus nimic nou. Spectacolele noastre în schimb au demonstrat *teatrul pe text* și prin virtuozitatea actoricească. Publicul italian, receptiv la toate genurile și modele, și chiar blazat de diversitatea formulelor pseudo sau real experimentale, a aplaudat sincer spectacolele noastre, captivat de profesionalismul real al actorilor noștri. Și trebuie s-o recunoaștem, de marile texte ale lui Camus și Euripide. Mi s-a părut semnificativă reacția publicului florentin, spectatorii din Florența fiind renumiți pentru exigența și chiar snobismul lor, fapt ce-i face să fie temuți pentru turnee. La primul spectacol cu *Caligula*, eram paralizat de emoție, mă irita transmisia la cască, emoțiile mele fiind dublate și de faptul că mulți teoreticieni și ziariști aflați în sală mi-au declarat înainte de ridicarea cortinei că nu cred în dramaturgia lui Camus. Așa dar aveam „griji” și pentru autor, pentru piesa lui, *Caligula*, nejucată în Europa. Am pus în scenă cu pasiune această tragedie modernă și barocă, căci îl socotesc pe Camus — acest mare romancier și eseist, unicul dramaturg al zilelor noastre ce aduce în scenă suflul tragic